

विश्वशम्भूः विश्वस्य शं सुखं भवत्यस्मादिति विश्वशम्भूः साधुकर्मा शोभनकर्मकर्ता ॥ हे ग्रह उपयामगृहीतोऽसि विश्वकर्मणे सर्वकर्त्रे इन्द्राय त्वां गृह्णामि । सादयति एष ते योनिः विश्वकर्मणे इन्द्राय त्वां सादयामि ॥ ४५ ॥

XX. a. विश्वकर्मन् हविषा वर्धनेन त्रातारमिन्द्रमकृणोरवध्यम् । तस्मै विशः समनमन्त पूर्वोरियमुग्रो विहव्यो यथासत् । b. c. = ४५ b. c. ॥ ४६ ॥

तृतीयो मन्त्रविकल्पः । इन्द्रविश्वकर्मदेवत्या त्रिष्टुप् शासदृष्टा । हे विश्वकर्मन् वर्धनेन वर्धमानेन वर्धयित्रा वा हविषा त्वमिन्द्रं त्रातारं जगतो रक्षकमवध्यं हनुमशक्यमप्रतिभटं चाकृणोः कृतवानसि । तस्मै तादृशयेन्द्राय पूर्वीर्विशः प्रजाः पूर्वे वसिष्ठादयो मनुष्याः समनमन्त सम्यग्रताः यथा पञ्चम्यर्थे यात्प्रत्ययः यथा यतः कारणात् अयमिन्द्रः उग्र उद्गूर्णवज्रो विहव्यो विविधेषु कार्येषु आहूयतः इति विहव्यश्च असदभूत् तस्माद्विशस्तस्मै नता इत्यर्थः । विश्वकर्मन् तद्विषामर्थ्यादिन्द्रस्यायं प्रभाव इति भावः ॥ उपयाम एष ते इति व्याख्याति ॥ ४६ ॥

XXI. a. उपयामगृहीतोऽस्यग्रये त्वा गायत्रिहृन्दसं गृह्णामि । b. इन्द्राय त्वा त्रिष्टुप् हृन्दसं गृह्णामि । c. विश्वेभ्यस्त्वा देवेभ्यो जगहृन्दसं गृह्णामि । d. अनुष्टुप्तेऽभिगरः ॥ ४७ ॥

का° [१२. ५. १३-१५.] अदाभ्यं गृह्णात्यासिच्य निग्राभ्याः पात्रे तस्मिंस्तूष्णीं त्री-
नशृणवधायाग्रये त्वा गायत्रिहृन्दसमिति प्रतिमन्त्रमुपयामः सर्वत्राविशेषादिति ।
यस्मिन्नौदुम्बरे पात्रे अंशुर्गृहीतस्तस्मिन्होतृचमसस्या निग्राभ्यासंज्ञा अप आनीय
तस्मिंस्तिष्ठः सोमलताः प्रक्षिप्याग्रये त्वेत्यादित्रिभिर्मन्त्रैः क्रमेणादाभ्यं ग्रहं गृह्णाति
मन्त्रैः सोमलताप्रक्षेपो वेति केचित् उपयामगृहीतोऽसीत्येतत्त्रिष्वपि मन्त्रेष्वादाव-
नुषज्जनीयं सर्वशेषवादान्नानस्येति सूत्रार्थः ॥ तत्र प्रथमो मन्त्रः । अदाभ्यदेवत्यानि
त्रीणि यज्ञेषु देवदृष्टानि । हे सोम त्वमुपयामेन ग्रहेण गृहीतोऽसि हे ग्रह गा-
यत्री हृन्दो यस्य ग्रहस्य तं गायत्रीहृन्दसं त्वामग्रयेऽग्निप्रीत्यर्थं गृह्णामि ॥ द्वितीयो
मन्त्रः उपयामेन गृहीतोऽसि हे ग्रह त्रिष्टुप् हृन्दो यस्य तादृशं त्वामिन्द्राय गृह्णामि ॥ तृतीयो मन्त्रः उपयामं जगती हृन्दो यस्य तादृशं त्वां हे ग्रह विश्वेभ्यो दे-